UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 De causa eius, Vtrum, scilicet cuiulibet sit facere leges.

urn:nbn:de:hbz:466:1-72759

Visual Library

loſophum. In unoquoque autem genere id, quod F
D.3II. eſt principium, eſt menſura & regula illius generis: ſicut unitas in genere numeri, & motus primus in genere motuum: unde relinquitur, quod lex ſit aliquid pertinens ad rationem.

Ad primvm ergo dicendum, quod cùm lex ſit regula quędam & menſura, dr̄ dupliciter eſſe in aliquo. Vno modo ſicut in menſurante & regulante; & quia hoc eſt proprium rationis, ideo per hunc modum lex eſt in ratione ſola. Alio modo, ſicut in regulato, & menſurato: & ſic lex eſt in omnibus, q̄ inclinatur in aliquid ex aliqua lege, ita quod quælibet inclinatio proueniens ex aliqua lege, poteſt dici lex non eſſentialiter, ſed quaſi participatiue. & hoc G modo inclinatio ipſa membrorum ad concupiſcē dum, lex membrorum uocatur.

Ad primvm ergo dicendum, quòd ſicut in actibus exterioribus eſt conſiderare operationem, & operatum, puta, ædificationem & ædificatum, ita in operibus rationis eſt cōſiderare ipſum actum rationis, qui eſt intelligere & ratiocinari, & aliquid per hmōi actum conſtitutum, quod quidem in ſpeculatiua rōne, primo quidē eſt diffinitio, ſecundo enunciatio, tertiò uerò ſyllogiſmus, uel argumentatio. Et qa rō ēt practica utitur quodam ſyllogiſmo in ope-
q.13.ar.3.& q.77.a.2.ad 4. rabilibus, ut* ſupra habitum eſt, ſ̄m quod Philoſo. docet in 7. Eth. ideo eſt inuenire aliquid in rōne pra-
Cap.3.to.5. ctica, quod ita ſe habeat ad operationes, ſicut ſe habet propoſitio in rōne ſpeculatiua ad concluſiones. H & huiuſmodi propoſitiones uniuerſales rōnis practicę ordinatę ad actiones habent rōnem legis, quæ quidem proportiones aliquando actualiter conſiderantur, aliquando uero habitualiter a ratione tenentur.

Ad tertivm dicendum, quod ratio habet uim
q.17.ar.1. mouendi a uoluntate, ut ſupra dictum eſt: *Ex hoc enim quod aliqs uult finem, rō imperat de his quæ ſunt ad finem, ſed uoluntas de his quę imperantur ad hoc, ꝙ legis rationem habeat, oportet ꝙ ſit aliqua ratione regulata. & hoc modo intelligitur, quod uoluntas principis habet uigorem legis, alioquin uo- I luntas principis magis eſſet iniquitas, quam lex.

¶ *Super quæſtionis nonageſima articulū ſecundum.*

IN art. 2. eiuſdem q. in reſponſione ad
inf.q.91.ar.5.cor.& a.6 ad 3. & q.96.ar.1.2.3 4.& 6.co.& 2.2.q.58.ar.5.co.& 3.q.70.a.2.ad 2. & 3.contra cap.103.fin. primum, nota in quo differunt pręcepta & in lege contenta, & a principibus, ſeu prælatis facta. Lex ordinem ad commune bonū continet: pręceptum autem ordinē illum applicat ad ſingulares fines ſubordinatos bono communi. propter quod præcepta, quæ bono communi non ſubordinantur, præceptiuim non habent.

Articvlvs II.

Vtrum lex ordinetur ſemper ad bonum commune.

AD secvndvm ſic proceditur. Videtur, quod lex non ordinetur ſemper ad bonum cōmune, ſicut ad finem. Ad legem enim pertinet præcipere & prohi K bere: ſed præcepta ordinantur ad quædam ſingularia bona. non ergo ſemper finis legis eſt bonum commune.

¶ 2 Prꝙt. Lex dirigit hominem ad agendum, ſed actus humani ſunt in particularibus. ergo & lex ad aliquod particulare bonum ordinatur.

¶ 3 Præt. Iſidorus dicit in libro Etymologiarum. Si ratione lex conſtat, lex erit omne quod ratione cōſtiterit: ſed ratione conſiſtit non ſolum quod ordinatur ad bonum commune, ſed etiam quod ordinatur ad priuatum bonum unius. ergo.

Li.5.cap.21. Sed contra eſt, quod Iſidorus* dicit in 5. etymologiarum, quod lex eſt nullo priuato commo[do], ſed pro communi utilitate ciuium conſcripta.

Respon. dicendum, quòd ſicut dictum eſt, lex pertinet ad id quod eſt principium humanorum actuum. ex eo quod eſt regula, & menſura. Sicut [autem] rō eſt principium humanorum actuum, ita ēt in [ip]ſa rōne eſt aliquid quod eſt principium reſpectu o[m]nium aliorum, unde ad hoc oportet, quod princ[ipa]liter & maxime pertineat lex. Primum aūt princip[ium] in operatiuis, quorum eſt ratio practica, eſt finis u[lti]mus. Eſt aūt ultimus finis humanæ uitę felicitas [uel] beatitudo, ut† ſupra habitum eſt. unde oportet q[uod lex] maxime reſpiciat ordinē qui eſt in beatitudine. [Rur]ſus, cum omnis pars ordinetur ad totum, ſicut im[per]fectum ad perfectum, unus autem homo eſt pars [com]munitatis perfectæ, neceſſe eſt, quod lex propri[e re]ſpiciat ordinē ad felicitatē cōem. unde & phil. i[n pr]æmiſſa diffinitione legalium, mētionem facit & de [fe]licitate, & communione politica. Dicit. n. in 5.* E[th.] quòd legalia iuſta dicimus factiua, & conſeruatiu[a fe]licitatis, & particularum ipſius politica cōicatione. Perfecta enim cōitas ciuitas eſt, ut dr̄ in 1. politicæ. [In] quolibet autem genere id quod maxime dicitur [eſt] principium aliorum, & alia dicuntur ſecundum [or]dinem ad ipſum, ſicut ignis, qui eſt maxime calid[us], eſt cā caliditās in corporibus miſtis, quæ intantum dicuntur calida, inquantum participant de igne. [Un]de oportet, quòd lex maxime dicatur ſecundum [or]dinem ad bonum commune, quòd quodcunq[ue] præceptum de particulari opere non habeat ratio[nem] legis, niſi ſecundum ordinem ad bonum comm[une] & ideo omnis lex ad bonum commune ordina[tur].

Ad primvm ergo dicendum, quod præcept[um] importat applicationem legis ad ea, quæ ex lege [regu]lantur. Ordo autem ad bonum cōe, qui pertin[et ad] legem, eſt applicabilis ad ſingulares fines, & ſ̄m [hoc] etiam de particularib. quibuſdam præcepta dan[tur].

Ad secvndvm Dicendū, ꝙ operationes q[uidem] ſunt in particularibus; ſed illa particularia refer[untur] ad bonum commune, non quidem communi[tate] generis, uel ſpeciei, ſed communitate cauſę fin[alis] ſ̄m quod bonum commune dicitur finis cōmu[nis].

Ad tertivm dicendum, quòd ſicut nihil co[n]ſtat firmiter ſecundum rationem ſpeculatiuam, [niſi] per reſolutionem ad prima principia indemon[ſtra]bilia, ita firmiter nihil conſtat per rationem pra[cticam] niſi per ordinationem ad ultimum finem, qui e[ſt bo]num commune; quod autem hoc modo ratione [con]ſtat, legis rationem habet.

Articvlvs III.

¶ *Super quæſt. [nonageſimæ arti]culum tertium.*

Vtrum ratio cuiuslibet ſit factiua legis.

AD tertivm ſic proceditur. Videtur quod cuiuſlibet ratio ſit factiua legis. Dicit. n: Apoſtolus ad Rom. 2. quod cum gentes quę legem non habent, naturaliter ea quæ legis ſunt, faciūt, ipſi ſibi ſunt lex, hoc autem communiter de omnibus dicit. ergo quilibet poteſt facere ſibi legem.

¶ 2 Prꝙt. Sicut * Philoſop. dicit in libro ſecundo Ethicorum, intentio legiſlatoris eſt, ut inducat hominem ad uirtutem, ſed quilibet homo pōt alium inducere ad uir-

IN articulo [...] eiuſdem q[...] nis dubium [...] currit circa illa [...] ba. Ordinare a[...] in bonum com[...] eſt totius mul[...] nis, uel alicuius [...] gerentis totius [...] titudinis. Hoc [...] eſſe falſum [...] non ſolum in [...] qui ordinat in [...] commune to[...] uerſi, & non [...] carius uniuerſ[...] in Papa, qui [...] multitudo [...]

Chriſtiani, nec eſt eius uicarius, ſed Ieſu Chriſti, & legem ponit eccleſiæ cunctæ: & in patrefamilias, qui ordinat ad commune bonum familię, & non eſt eius uicarius.

¶ Ad hoc dicitur, quòd dupliciter poſſunt authoris uerba intelligi. Primo, ut ſignificant ex ui uerborum: & tunc dicitur, quòd non loquitur uniuerſaliter, ſed in multitudine humana perfecta, & ſecundum humanum ordinem. ſecluſa namque diuina lege, in multitudine generis humani nullus eſt princeps, ſed ipſa multitudo commune bonum primo reſpicit per ſeipſam, uel committit alteri: alioquin non princeps, ſed tyrannus eſſet, qui multitudini præeſſet. Obiectiones autem de Deo, & Papa extra humanum ſunt ordinem: de patre autem familias extra communitatem perfectam. Secundo dicitur & altius, & formalius, quòd per gerentem uices multitudinis non limitat ſe author ad uicarium multitudinis, ſed ad Deum, qui quouis modo uices multitudinis in hoc quod eſt ordinare in commune bonum, ſupplere poteſt. Conſtat autem, quòd Deus præeminenter poteſt ordinare in bonum commune multitudinis multo melius quàm ipſa multitudo poſſet in illud ordinare. Et ſimiliter Ieſus Chriſtus per ſuum uicarium uices multitudinis ſupplet: & ſimiliter paterfamilias reſpectu ſuæ familiæ. Vnde author concluſionem formaliter inferendo, declarat quid per uices gerentem intellexerit cum dicit: Et ideo condere legem pertinet ad totam multitudinem, uel ad perſonam publicam, quæ totius multitudinis curam habet. ubi manifeſte aperit, quòd idem intellexit per gerere uicem multitudinis, & per habere curam illius.

¶ In eodem articulo aduerte, quòd quia legislator apud authorem eſt uel multitudo tota, uel multitudinis totius curam habens, & conſtat, quòd nulla eſt hic uariatio terminorum, & quòd

tutem. ergo cuiuslibet hominis ratio eſt factiua legis.

¶ 3 Pręt. Sicut princeps ciuitatis eſt ciuitatis gubernator, ita quilibet paterfamilias eſt gubernator domus: ſed princeps ciuitatis poteſt in ciuitate legem facere. ergo quilibet paterfamilias poteſt in ſua domo facere legem.

Sed contra eſt, quod * Iſidorus dicit in lib. Ethymo. & habetur in Decretis. * diſtinctione ſecunda. Lex eſt conſtitutio populi, ſecundum quam maiores natu ſimul cum plebibus aliquid ſanxerunt. non eſt ergo cuiuslibet facere legem. B

Respon. dicendum, quòd lex propriè, primo & principaliter reſpicit ordinem ad bonum commune. Ordinare autem aliquid in bonum commune, eſt uel totius multitudinis, uel alicuius gerentis uicem totius multitudinis. & ideo condere legem uel pertinet ad totam multitudinem, uel pertinet ad perſonam publicam, quæ totius multitudinis curam habet: quia & in omnibus aliis ordinare in finem eſt eius, cuius eſt proprius ille finis.

Ad primvm ergo dicendum, quòd ſicut ſupra * dictum eſt, Lex eſt in aliquo nòn ſolum ſicut in regulante, ſed etiam participatiue, ſicut in regulato. & hoc modo unuſquiſque ſibi eſt lex, inquãtum participiat ordinem alicuius regulantis: vnde & ibidem ſubditur. Qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis.

Ad secvndvm dicendum, ꝙ perſona priuata non poteſt inducere efficaciter ad uirtutem, poteſt enim ſolum mouere: ſed ſi ſua motio non recipiatur, non habet uim coactiuam, quam debet habere lex ad hoc quòd efficaciter inducat ad uirtutem, ut * Philoſophus dicit in 10. Ethic. hanc autem uirtutem coactiuam habet multitudo, uel perſona publica, ad quam pertinet pœnas infligere, ut * infra dicetur: & ideo ſolius eius eſt leges facere.

Ad tertivm dicendum, quòd ſicut hõ eſt pars domus, ita domus eſt pars ciuitatis: ciuitas autem eſt comunitas perfecta, ut dicitur in primo † Politicæ. & ideo ſicut bonũ unius hominis nõ eſt vltimus finis, ſed ad cõmune bonum ordinatur: ita etiam & bonũ unius domus ordinatur ad bonũ unius ciuitatis, quę eſt communitas perfecta. unde ille qui gubernat aliquã familiam, poteſt quidem facere aliqua præcepta, uel ſtatuta, non tamen quæ proprie habeant rationem legis.

Articvlvs IIII.

Vtrum promulgatio ſit de ratione legis.

Ad qvartvm ſic procedit. Videtur, quod promulgatio nõ ſit de ratione legis. Lex enim naturalis maxime habet rationem legis, ſed lex naturalis non indiget promulgatione. ergo non eſt de ratione legis, quod promulgetur.

¶ 2 Præt. Ad legem pertinet proprie obligare ad aliquid faciendum, uel non faciendum; ſed nõ ſolum obligantur ad implẽdam legem illi, coram quibus promulgatur lex, ſed etiam alii. ergo pro-
C mulgatio nõ eſt de ratione legis.

¶ 3 Præt. Obligatio legis extenditur etiam in futurum, quia leges futuris negotiis neceſſitatẽ imponunt, ut iura dicunt: * ſed ꝓmulgatio fit ad pręſentes. ergo ꝓmulgatio non eſt de neceſſitate legis.

Sed contra eſt, quod dicitur in * Decretis quarta diſtinctione, quod leges inſtituuntur, cum promulgantur.

Respon. Dicendum, quod ſicut * dictum eſt, lex imponitur a-
D lijs per modum regulę, & menſuræ. Regula autem, & menſura imponitur per hoc, quod applicatur his quæ regulantur, & menſurantur. unde ad hoc quod lex uirtutem obligandi obtineat, quod eſt proprium legis, oportet quod applicetur hoĩbus qui ſecundum eam regulari debent. talis autem applicatio fit per hoc, quod ĩ notitiam eorum deducitur ex ipſa promulgatione, unde promulga-
E tio ipſa neceſſaria eſt ad hoc, qđ lex habeat ſuam uirtutem. Et ſic ex quatuor prædictis poteſt colligi diffinitio legis, quæ nihil eſt aliud, quã quędã rõnis ordinatio ad bonum commune, ab eo q curam cõitatis habet, promulgata.

Ad primvm ergo dicendum, quod promulgatio legis naturæ eſt ex hoc ipſo, quod Deus eam mentibus hominum inſeruit naturaliter cognoſcendam.

Ad secvndvm dicendum, ꝙ illi corã quib. lex non promulgat̃,

A Papa eſt legislator in multitudine tota populi Chriſtiani, oportet dicere, quod eſt habẽs curam totius multitudinis populi Chriſtiani, eo modo accipiendo totam multitudinem, quo poſſet condere legem, ſi non ſubdita eſſet. Conſtat autem, ꝙ condere legẽ, pertinet ad multitudinem totam non ſecundum ſingulas partes, ſed collectiue, ideſt, ad communitatem multitudinis. Papa ergo eſt habens curam non ſolum ſingulorum; ſed communitatis totius multitudinis Chriſtianorum. Et hæc dixerim propter ſciolos quoſdam, qui Papam paſtorem ſingularum eccleſiarum, non cõmunitatis totius Eccleſiæ chriſtianæ eſſe contendunt: errant quippe grauiter. Et hinc habes, quod tota multitudo, ut legislatoris officium hẽt, eſt ſub cura illiꝰ q legislator eſt. Qđ etiam ex ratione cõuincitur, quia finis proprius communitatis. ſ. commune bonum, eſt proprius finis legislatoris, q̃uis diuerſimode, quia communitatis, ut ordinatę, & legis latoris, ut ordinantis.

a. di. 24. q. 3. ar. 3. cor. & ad 1. & 4. di. 3. art. 5. q. 3. cor.

¶ Super quæſtionis nonageſimæ articulum quartum.

In ar. 4. in reſponſione ad ſecũdum bota, quod ob illa uerba, Vel deuenire poteſt, non intelligitur de potentia logica, quia ſ. non implicat contradictioné, ſed de potentia politica. i. ſecundum ordinem, ſeu curſum policitum. uñ, deuenire põt, cõiungitur cum ly. per alios, & intendit author, ꝙ abſentes a promulgatione obligantur, uel quia per alios promulgatio ad eos deuenit, uel per alios deuenire potuit, ſed ex parte abſentium conſecutũ eſt ut ne ſcirent, uel quia noluerunt, uel quia neglexerũt facere quod in eis erat ad ſciẽdũ. Alioquin abſentes neſcii promulgatæ legis non ligant̃. Propter quod ſi Romæ noua lex promulgat̃, & nec curia ipſa procurat ut promulgatio ad eccleſias cathedrales deueniat, nec prętati qui ibi ſunt, ĩſinuãt ſuis eccleſiis, accuſari nec apud Deũ, nec apud homines ignorantiæ poſſunt abſentes neſcii.

in codice li. 1. to. 17. de legibus leg. 7

Di. 4. c. in iſti temporalibꝰ, circa pri.

ar. i. huiꝰ q.

¶ Super